

**CONFERENTIE OVER DE TOETREDING
TOT DE EUROPESE UNIE
– MONTENEGRO –**

**Brussel, 12 december 2025
(OR. en)**

AD 28/25

LIMITE

CONF-ME 12

TOETREDINGSDOCUMENT

Betreft: GEMEENSCHAPPELIJK STANDPUNT VAN DE EUROPESE UNIE
- Hoofdstuk 3: Recht van vestiging en vrij verrichten van diensten

Onderhandelingshoofdstuk 3: Recht van vestiging en vrij verrichten van diensten

Dit standpunt van de Europese Unie is gebaseerd op haar algemene standpunt ten aanzien van de toetredingsconferentie met Montenegro (AD 23/12 CONF-ME 2) en is onderworpen aan de daarin vastgelegde onderhandelingsbeginselen, te weten:

- een standpunt dat een partij ten aanzien van een van de hoofdstukken van de onderhandelingen inneemt, loopt geenszins vooruit op het standpunt van die partij ten aanzien van andere hoofdstukken;
- akkoorden – ook deelakkoorden – die tijdens de onderhandelingen over achtereenvolgens te behandelen hoofdstukken worden bereikt, kunnen pas als definitief worden aangemerkt wanneer een algeheel akkoord is bereikt;
- en de in de punten 24, 28, 41 en 44 van het onderhandelingskader geformuleerde vereisten.

De EU spoort Montenegro ertoe aan zijn beleid verder aan te passen aan het EU-acquis, met dien verstande dat vóór de toetreding bijkomend acquis in werking kan treden, om te zorgen voor de effectieve uitvoering en handhaving ervan, en om reeds vóór de toetreding beleidsmaatregelen en instrumenten te ontwikkelen die zoveel mogelijk aansluiten bij die van de EU.

De EU neemt er nota van dat Montenegro in zijn onderhandelingsstandpunten AD 27/14 CONF-ME 21 en AD 24/25 CONF-ME 11 het op 14 oktober 2025 voor Hoofdstuk 3 geldende acquis aanvaardt, en dat het verklaart in staat te zijn dit acquis vanaf zijn toetreding tot de Europese Unie uit te voeren.

Wederzijdse erkenning van beroepskwalificaties

De EU is ingenomen met de vooruitgang die Montenegro heeft geboekt bij de algemene aanpassing van zijn wetgeving aan het acquis op dit gebied.

De EU neemt nota van de aanneming van de **horizontale wet betreffende de erkenning van beroepskwalificaties voor de uitoefening van gereguleerde beroepen** (Staatsblad van Montenegro, nr. 56/18), die strekt tot aanpassing aan Richtlijn 2005/36/EG betreffende de erkenning van beroepskwalificaties, zoals gewijzigd. De EU dringt er bij Montenegro op aan zijn werkzaamheden voort te zetten en de nodige wijzigingen aan te nemen om de aanpassing aan Richtlijn 2005/36/EG bij de toetreding te voltooien, naast de aanpassing aan de minimumopleidingseisen.

De EU neemt er nota van dat Montenegro in mei 2025 een **nieuwe lijst van gereguleerde beroepen** heeft gewijzigd, aangenomen en bij de Commissie heeft ingediend (Staatsblad van Montenegro, nr. 50/25), waaruit blijkt dat momenteel 129 beroepen in het land gereguleerd zijn. De EU neemt er nota van dat Montenegro voldoende heeft voldaan aan de transparantie-, screening- en evenredigheidscriteria en daarmee de uit hoofde van artikel 59 van de richtlijn beroepskwalificaties vereiste transparantie en evaluatie heeft voltooid.

De EU neemt er nota van dat de aanneming van de lijst van gereguleerde beroepen voldoet aan de criteria van het eerste ijkpunt voor de afronding van de onderhandelingen, als vervat in document AD 20/17 CONF-ME 7.

De EU neemt er nota van dat de wet inzake verbintenissen (Staatsblad van Montenegro nr. 47/08, 4/11, 22/17 en 123/24) is afgestemd op Richtlijn 86/653/EEG **inzake de coördinatie van de wetgevingen van de Lid-Staten inzake zelfstandige handelsagenten**, waardoor het sluiten van overeenkomsten en het verrichten van diensten op de interne markt wordt vergemakkelijkt.

De EU roept Montenegro op de aanpassing aan **Richtlijn 2018/958 betreffende een evenredigheidsbeoordeling** te voltooien. Dit zal de goede werking van de interne markt waarborgen door te voorkomen dat onevenredige regels inzake gereguleerde diensten worden vastgesteld, en tegelijkertijd burgers en bedrijven in staat stellen ten volle te profiteren van de fundamentele vrijheden van de EU.

De EU herinnert eraan dat de procedure voor **automatische erkenning van kwalificaties** beperkt is tot zeven beroepen (artsen met een basisopleiding, verantwoordelijk algemeen ziekenverplegers, verloskundigen, beoefenaren van de tandheelkunde, architecten, dierenartsen en apothekers). De EU is dan ook ingenomen met de aanneming in juli 2025 van een aantal sectorale wetten, namelijk de wet op de gezondheidszorg (Staatsblad van Montenegro, nr. 91/25, 121/25), de wijzigingen van de wet inzake diergeneeskunde (Staatsblad van Montenegro, nr. 92/25), en de wijzigingen van de wet op de bouwvoorschriften (Staatsblad van Montenegro, nr. 92/25), en de daarmee verband houdende rulebooks, met bijzondere aandacht voor de aanpassing aan het acquis inzake **minimumopleidings-eisen** voor de zeven beroepen die in aanmerking komen voor automatische erkenning overeenkomstig Richtlijn 2005/36/EG, zoals gewijzigd. De EU verzoekt Montenegro zijn inspanningen op te voeren om te zorgen voor harmonisatie met de minimumopleidingseisen voor alle beroepen die automatische erkenning genieten. De EU onderstreept dat een dergelijke afstemming van essentieel belang is om de eerlijke en doeltreffende mobiliteit van beroepsbeoefenaren binnen de EU mogelijk te maken, of het nu gaat om dienstverlening, toegang tot werk of vestiging in een andere lidstaat, door ervoor te zorgen dat kwalificaties worden erkend op basis van vergelijkbare onderwijs- en opleidingsnormen. De EU herinnert eraan dat het voldoen aan de minimumopleidingseisen voor beroepen in de gezondheidszorg ook noodzakelijk is om de patiëntveiligheid te waarborgen, en onontbeerlijk is om het wederzijdse vertrouwen tussen de lidstaten in het systeem van automatische erkenning in stand te houden. De EU zal de inspanningen van Montenegro op dit gebied nauwlettend volgen.

De EU neemt er nota van dat de **studieprogramma's** van Montenegro in grote lijnen zijn afgestemd op de vereisten van de tussentijdse evaluatie van de richtlijn beroepskwalificaties. De EU waardeert het intensieve werk dat de Montenegrijnse autoriteiten verrichten om de studieprogramma's voor vijf gereguleerde beroepen (arts met een basisopleiding, verpleegkundigen, beoefenaren van de tandheelkunde, apothekers en architecten) volledig op het EU-acquis af te stemmen. De EU neemt nota van de toezegging van Montenegro in zijn onderhandelingsstandpunten AD 27/14 CONF-ME 21 en AD 24/25 CONF-ME 11, en roept Montenegro op de aanpassing van de studieprogramma's aan de minimumopleidingseisen van Richtlijn 2005/36/EG met prioriteit te voltooien. De EU zal deze werkzaamheden op de voet volgen.

De EU neemt er nota van dat Montenegro, aangezien er geen instellingen voor hoger onderwijs zijn voor de opleiding van dierenartsen en verloskundigen, heeft toegezegd uiterlijk eind 2026 een modelcurriculum voor opleidingen op te stellen om de erkenning van deze kwalificaties voor dierenartsen en verloskundigen te vergemakkelijken. De EU dringt er bij Montenegro op aan zijn werkzaamheden af te ronden en deze twee resterende opleidingsmodellen uiterlijk eind 2026 te hebben ontwikkeld. Dit zal ervoor zorgen dat de nodige verificatie wordt verricht bij de beoordeling van aanvragen voor erkenning van verloskundigen en dierenartsen uit EU-landen.

De EU neemt er nota van dat Montenegro verklaart in staat te zijn het acquis inzake de wederzijdse erkenning van beroepskwalificaties vanaf zijn toetreding volledig uit te voeren. De EU en haar lidstaten behouden zich het recht voor om, indien nodig, vóór de datum van toetreding overgangsmaatregelen vast te stellen.

De EU neemt er nota van dat deze ontwikkelingen voldoen aan de criteria van het tweede ijkpunt voor de afronding van de onderhandelingen, als vervat in document AD 20/17 CONF-ME 7.

De EU prijst Montenegro voor de ratificatie van de Overeenkomst betreffende de erkenning van beroepskwalificaties voor artsen, beoefenaren van de tandheelkunde en architecten (Staatsblad van Montenegro, internationale overeenkomsten nr. 11/23) en de Overeenkomst betreffende de erkenning van beroepskwalificaties voor verantwoordelijk algemeen ziekenverplegers, dierenartsen, apothekers en verloskundigen (Staatsblad van Montenegro, internationale overeenkomsten nr. 12/23), in het kader van de **Midden-Europese Vrijhandelsovereenkomst (CEFTA 2006)**. Dit zijn belangrijke stappen voor economische integratie, de bevordering van de mobiliteit van beroepsbeoefenaren, een betere afstemming van vaardigheden op de behoeften van de arbeidsmarkt en een hogere productiviteit.

De EU neemt er nota van dat de wettelijke bepalingen voor het opzetten van het **Informatie-systeem interne markt (IMI)** en de **benoeming van nationale coördinatoren** om de erkenning van beroepskwalificaties te vergemakkelijken, zijn opgenomen in de Montenegrijnse wet inzake diensten en de wet inzake de erkenning van beroepskwalificaties voor gereguleerde beroepen. De EU moedigt Montenegro aan meer vaart te zetten achter de oprichting van het IMI en de benoeming van de nationale coördinatoren, zodat het IMI vanaf de datum van toetreding van Montenegro tot de EU operationeel kan zijn. De EU roept Montenegro op zijn institutionele capaciteit te versterken, onder meer door opleiding van de bevoegde autoriteiten die belast zijn met de erkenning van beroepskwalificaties.

De EU neemt nota van het verzoek van Montenegro betreffende de erkenning van **verworven rechten** voor houders van een opleidingstitel op de volgende gebieden: artsen met een basisopleiding, medisch specialisten, huisartsen, beoefenaren van de tandheelkunde, gespecialiseerde beoefenaren van de tandheelkunde, apothekers, verantwoordelijk algemeen ziekenverplegers, verloskundigen, dierenartsen en architecten die tot en met 27 april 1992 zijn verworven binnen het onderwijsstelsel van de Socialistische Federale Republiek Joegoslavië, tot en met 4 februari 2003 binnen dat van de Federale Republiek Joegoslavië, tot 5 juni 2006 binnen dat van de Statenunie van Servië en Montenegro en binnen dat van Montenegro vanaf de onafhankelijkheid van Montenegro op 5 juni 2006 tot de dag van de toetreding van Montenegro tot de Europese Unie.

De EU neemt er nota van dat het inwilligen van een dergelijk verzoek afhankelijk is van het resultaat van een beoordeling door de Commissie van de opleidingsprogramma's die gedurende de genoemde perioden van toepassing zijn. De EU verzoekt Montenegro de Commissie gedetailleerde informatie te verstrekken over de opleidingsprogramma's die ten tijde van de genoemde perioden van toepassing waren. Het resultaat van deze beoordeling zal worden meegenomen in het besluit van de Raad over het verzoek. In geval van aanvaarding zal Richtlijn 2005/36/EG technisch dienovereenkomstig moeten worden aangepast, zoals bij eerdere uitbreidingen is gebeurd.

Recht van vestiging en vrij verrichten van diensten

De EU is ingenomen met de aanneming van de wet inzake diensten in 2017 (Staatsblad van Montenegro, nr. 71/17) en de verdere wijzigingen daarvan in juli 2025 (Staatsblad van Montenegro, nr. 77/25), die in overeenstemming zijn gebracht met de vereisten van **Richtlijn 2006/123/EG betreffende diensten op de interne markt**, en aldus zorgen voor een stabiel en voorspelbaar ondernemingsklimaat voor EU-dienstverleners en de integratie van Montenegro in de eengemaakte markt van de EU bevorderen.

De EU neemt nota van de **vooruitgang die Montenegro heeft geboekt bij de aanpassing van zijn sectorale wetgeving** aan de dienstenrichtlijn. De EU roept Montenegro op door te gaan met de noodzakelijke wijzigingen van de resterende wetten, zoals vermeld in de onderhandelingsstandpunten AD 27/14 CONF-ME 21 en AD 24/25 CONF-ME 11, om ervoor te zorgen dat alle resterende wetten in overeenstemming zijn met de dienstenrichtlijn en bij de toetreding zijn uitgevoerd. Dit zal de soepele integratie van Montenegro in de eengemaakte markt van de EU vergemakkelijken en de EU-lidstaten een gelijk speelveld voor dienstverleners bieden.

De EU verwacht van Montenegro dat het **zijn administratieve capaciteit** voor de uitvoering en effectieve handhaving van de dienstenrichtlijn verder **versterkt**.

De EU neemt er nota van dat dit voldoet aan de criteria van het derde ijkpunt voor de afronding van de onderhandelingen, als vervat in document AD 20/17 CONF-ME 7.

De EU is ingenomen met de oprichting van het **één-loket**-portaal in juni 2024. De EU neemt er nota van dat dit portaal alleen ter informatie kan worden gebruikt. De EU verwacht dat Montenegro de functionaliteit van het portaal verder verbetert om de oprichting van bedrijven en de toegang tot de dienstenmarkt in Montenegro te vergemakkelijken, het online indienen van aanvragen mogelijk te maken en regelmatig updates over gereguleerde beroepen te verstrekken. De EU roept Montenegro op zijn administratieve capaciteit verder te versterken en te voorzien in IT-infrastructuur ter ondersteuning van de samenwerking met de bevoegde autoriteiten van andere lidstaten.

De EU prijst de inspanningen van Montenegro om zich aan te passen aan het EU-beginsel van non-discriminatie door de **nationaliteitsvereisten voor de toegang tot en de uitoefening van dienstenactiviteiten** af te schaffen. De EU is ingenomen met de wijzigingen, die vanaf de datum van toetreding tot de EU van toepassing zullen zijn, aan de Montenegrijse wet inzake belastingadviseurs (Staatsblad van Montenegro, nr. 26/07, 34/07 en 47/19), waarbij de discriminerende burgerschapsvereiste voor het uitoefenen van de taken van belastingadviseur wordt afgeschaft, en met de wet inzake toerisme en horeca (Staatsblad van Montenegro, nr. 2/18, 4/18, 13/18, 25/19, 67/19, 76/20, 130/21), op grond waarvan reisleiders uit de lidstaten in Montenegro mogen opereren. De EU neemt er tevens nota van dat de Montenegrijse wet inzake de advocatuur (Staatsblad van Montenegro nr. 79/06, 22/17) de registratie van advocaten die onderdaan zijn van een EU-lidstaat in het Montenegrijse register van advocaten mogelijk maakt vanaf de datum van toetreding van Montenegro tot de EU.

De EU neemt nota van de invoering van wijzigingen in een aantal verschillende Montenegrijse wetten, waarbij de **nationaliteitsvereiste** die in strijd was met het recht van vestiging en het vrij verrichten van diensten, wordt **ingetrokken**. De EU neemt er met name nota van dat Montenegro in juli 2025 wijzigingen heeft aangenomen om de nationaliteitsvereiste in de volgende nationale wetten in te trekken: de wet inzake gerechtelijke deskundigen (Staatsblad van Montenegro, nr. 69/25), de algemene wet inzake onderwijs (Staatsblad van Montenegro, nr. 89/25), de wet inzake de bescherming van personen en eigendommen (Staatsblad van Montenegro, nr. 89/25), de wet inzake ruimtelijke ordening en de bouw van gebouwen (Staatsblad van Montenegro, nr. 92/25). De intrekking van al deze nationaliteitsvereisten zal van toepassing zijn vanaf de datum van toetreding van Montenegro tot de EU.

De EU neemt er nota van dat dit voldoet aan de criteria van het vierde ijkpunt voor de afronding van de onderhandelingen, als vervat in document AD 20/17 CONF-ME 7.

Postdiensten

De EU neemt er nota van dat Montenegro **zijn nationale wetgeving grotendeels heeft aangepast aan het acquis inzake postdiensten**. De EU is ingenomen met het feit dat Montenegro door middel van de wet inzake de postdiensten (Staatsblad van Montenegro nr. 57/11, 55/16 en 55/18) zijn wetgeving heeft aangepast aan Richtlijn 97/67/EG betreffende postdiensten, zoals gewijzigd bij Richtlijn 2002/39/EG en Richtlijn 2008/6/EG, wat betreft de volledige voltooiing van de interne markt voor postdiensten in de Unie. De EU moedigt Montenegro aan de aanpassing van Verordening (EU) 2018/644 betreffende grensoverschrijdende pakketbezorgdiensten te voltooien.

De EU neemt er nota van dat de Montenegrijnse postmarkt sinds 2013 volledig is opengesteld voor concurrentie. De EU neemt er nota van dat de nationale postexploitant in Montenegro “Pošta Crne Gore”, is geregistreerd als naamloze vennootschap.

De EU is ingenomen met de aanneming van de Montenegrijnse strategie voor de ontwikkeling van postdiensten voor 2024-2028, die tot doel heeft de kwaliteit van de postdiensten te verbeteren en nieuwe e-diensten te ontwikkelen. De EU moedigt Montenegro aan de uitvoering van deze strategie voort te zetten en bij te dragen tot de ontwikkeling van een moderne en efficiënte postsector.

De EU verwacht dat Montenegro zich blijft inspannen om het postacquis uit te voeren en de postmarkt effectief te reguleren teneinde het concurrentievermogen van de sector te vergroten en betere diensten te verlenen aan EU-burgers en -bedrijven.

De EU neemt nota van de aanneming van de wet op de elektronische communicatie in oktober 2024. Via deze wet heeft Montenegro wetswijzigingen doorgevoerd ter ondersteuning van de onafhankelijkheid van zijn nationale reguleringsinstantie (NRI), het agentschap voor **elektronische communicatie en postdiensten (EKIP)**. De EU neemt er nota van dat het EKIP onder meer verantwoordelijk is voor het reguleren van de postsector, daaronder begrepen de afgifte van vergunningen en het toezicht op de naleving van de wettelijke voorschriften.

Voorts juicht de EU de aanvullende waarborgen toe waarin de wet betreffende de elektronische communicatie voorziet om de onafhankelijkheid van de regelgevende instantie te beschermen. De wet bevat duidelijke procedures voor de benoeming en het ontslag van leden van de raad en de uitvoerend directeur. De EU is er verheugd over dat het EKIP via deze wet volledige autonomie heeft gekregen bij het beheer van zijn begroting en dat er duidelijke procedures voor financiële planning en rapportage zijn ingesteld.

De EU verwacht dat Montenegro de administratieve capaciteit van het EKIP verder versterkt om de postmarkt efficiënt te reguleren, te zorgen voor een gelijk speelveld voor alle exploitanten en betere diensten te verlenen aan EU-burgers en -bedrijven.

De EU verzoekt Montenegro haar regelmatig op de hoogte te houden van de ontwikkelingen en de genomen maatregelen met betrekking tot de verdere aanpassing van zijn wetgeving op alle met het EU-acquis verband houdende gebieden die onder het recht van vestiging en het vrij verrichten van diensten vallen, en met betrekking tot de versterking van de bestuurlijke capaciteit op deze gebieden.

* * *

Gezien het bovenstaande, neemt de EU er nota van dat in dit stadium niet verder over dit hoofdstuk hoeft te worden onderhandeld.

De voortgang die met de aanpassing aan en de uitvoering van het EU-acquis wordt gemaakt, zal tijdens de hele duur van de onderhandelingen worden bewaakt. De EU onderstreept dat zij alle bovengenoemde specifieke vraagstukken met bijzondere aandacht zal volgen, om zich te vergewissen van de administratieve capaciteit van Montenegro om het acquis op het gebied van dit hoofdstuk te doen naleven. Bijzondere aandacht moet worden besteed aan het verband van dit hoofdstuk met andere onderhandelingshoofdstukken. Een definitieve beoordeling van de overeenstemming van de Montenegrijnse wetgeving met het acquis en van het vermogen van Montenegro om het acquis uit te voeren, zal pas in een later stadium van de onderhandelingen mogelijk zijn. De EU verzoekt Montenegro om, naast alle informatie die de EU met het oog op de onderhandelingen kan verlangen en die aan de conferentie moet worden verstrekt, regelmatig gedetailleerde schriftelijke informatie aan de Stabilisatie- en Associatieraad te verstrekken over de voortgang van de uitvoering van het acquis.

Gezien alle bovenstaande overwegingen zal de EU, indien nodig, te gelegener tijd op dit hoofdstuk terugkomen.

De EU neemt er nota van dat Montenegro in zijn onderhandelingsstandpunten AD 27/14 CONF-ME 21 en AD 24/25 CONF-ME 11 het op 14 oktober 2025 voor Hoofdstuk 3 geldende acquis aanvaardt. De EU neemt er voorts nota van dat Montenegro verklaart de aanpassing van zijn beleid aan het acquis te zullen voortzetten en in staat te zijn het acquis vanaf zijn toetreding tot de Europese Unie uit te voeren.

Voorts herinnert de EU eraan dat er tussen 14 oktober 2025 en de afsluiting van de onderhandelingen nieuw acquis kan zijn ontstaan.